

У листопаді цього року виповнюється 60 літ нашому постійному авторові доктору філологічних наук Миколі Кодаку. Працівники редакції щиро вітають ювіляра й зичать йому здоров'я, натхненної праці, творчого довголіття.

Віктор Дудко

ПРИСУТНІСТЬ МИКОЛИ КОДАКА

Микола Кодак народився на Кіровоградщині (1946), закінчив українське відділення філологічного факультету Кіровоградського педінституту (1969). Захистив кандидатську дисертацію “Проблеми психологічного аналізу в сучасній літературі і роман-диалогія Ірини Вільде “Сестри Річинські” (1977), докторську “Авторська свідомість письменника і поетика української літератури кінця ХІХ — початку ХХ ст.” (1997).

1971 року почалася наукова робота М.Кодака в Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка, і сьогодні вже мало хто й пам'ятає, що в інститутській кар'єрі дослідника була майже п'ятнадцятирічна перерва (працював у науково-організаційному відділі президії Академії наук, в академічному відділі наукової інформації з суспільних наук, очолював відділ книгознавства в Центральній науковій бібліотеці (нині Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського)), бо і в ті роки він, регулярно виступаючи як літературознавець у

*Микола Кодак, Василь Слпчук,
Віктор Зубович*

журналах і наукових збірниках, для багатьох читачів асоціювався саме з Інститутом літератури.

Уже перша, написана на основі кандидатської дисертації, монографія “Психологізм соціальної прози” (1980), більшу частину якої було присвячено прозі Ірини Вільде, виразно засвідчила, що М.Кодакові затісно в рамках дослідження творчості одного автора, що він налаштований на ширші — власне теоретичні — узагальнення й готовий до відповідної роботи. Що й підтвердив монографією “Поетика як система” (1987), в якій було запропоновано модель поетики як цілісної системи, виокремлено й докладно проаналізовано її

визначальні структурні рівні: пафос—жанр—психологізм—хронотоп—нарація, розкрито можливості коректного застосування моделі для вивчення різночасових явищ. Автор застерігав, що в цій студії не ставив перед собою “завдання широко розгортати

історичний аспект проблеми поетики, а так само і психологічний”, і задекларував намір звернутися до відповідної проблематики спеціально. Задум було здійснено в докторській дисертації, в якій співвідносні аспекти — творчо-психологічний (авторська свідомість) і літературно-філологічний (поетика) — розглянуто під кутом зору історизму й типології. Переконаливо обґрунтувавши на матеріалі творчості І.Франка, Лесі Українки, В.Стефаника та М.Коцюбинського механізм диференціації систем авторської свідомості, інваріантну відтворюваність її типів, дослідник окреслив перспективні теоретичні підходи до аналізу літературних явищ. Методику застосування відповідних теоретичних розробок продемонстровано в мікромонографії М.Кодака “Траєкторія баладного трагізму. Динаміка жанру: 20–30-ті роки” (1999). Написана на основі докторської дисертації монографія — найважливіша на сьогодні студія вченого — ближчим часом з’явиться друком. Водночас чекають на видавця ще кілька завершених його

великих досліджень із питань поетики, побудованих на матеріалі української поезії та прози 1920-х років, романів Олеся Гончара.

У доробку Кодака-літературознавця — і численні праці з історії українського письменства XIX–XX ст. Це, приміром, шевченкознавчі студії, розділ про реалізм в “Історії української літератури XIX століття” (1997, 2006). З молодих літ М.Кодак виступає також як літературний критик. Читаючи його статті й рецензії, переконуєшся, що це один із небагатьох “академічних” авторів, який на практиці розрізняє власне літературознавчий і літературно-критичний дискурси, повсякчас зважаючи на їх функціональні відмінності.

Водночас діапазон фахових зацікавлень М.Кодака не обмежується лише вивченням літератури. Слід звернути увагу й на малознані серед літературознавців сегменти його творчого доробку — культурологічні та книгознавчі студії. Це, наприклад, “панорамне” дослідження “Ритми культури і аритмія епохи: кінець XIX — друга половина XX ст.” (розділ у збірнику “Культура українського народу”, 1994). Найсолідніша його книгознавча праця — монографія “Время. Произведение. Книга” (1987), в якій у широкому культурно-історичному контексті системно розглянуто проблеми видання літературної спадщини. Автор дослідив, зокрема, актуальні як на час появи студії, так і нині, теоретичні і прагматичні аспекти книговидання з погляду “інтродукції в актуальний контекст літератури минулих років”. Його перу належить також розвідка “Книжное дело как система” (1989); разом із колегами М.Кодак підготував видання “Бытие книги: Заметки о прошлом и настоящем

Олег Білий, Микола Кодак, Юрій Покальчук

книжного дела” (1990). Розглядаючи — надто на тлі питомого книгознавчого контексту — і ці дослідження, і, приміром, статті “Книга як форма соціалізації поетичних ідей” (1987) та “Спільний типологічний ряд як історико-літературна і книгознавча проблема” (1988), нескладно завважити, що всі вони значною мірою ґрунтуються на досвіді літературознавця-теоретика, який не дарма зазначав, що розроблена в його докторській дисертації “типологія надається для застосування й поза межами літературної творчості”.

Читачі періодики, на шпальтах якої з’являються нові літературознавчі й літературно-критичні публікації Миколи Кодака, навряд чи й здогадуються, що вже кілька років він тяжко хворіє. Але — працює, хоч і не так інтенсивно, як звик. Микола Кодак присутній у сучасному українському науковому просторі — і давнішими, і щойно написаними своїми студіями.

У селі Колодяжному

Микола Кодак

ДИНАМІКА АВТОРСЬКОЇ СВІДОМОСТІ ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ: СИМУЛЬТАННИЙ АНАЛІЗ ПОЕЗІЙ 1920 – 1936 РР.

Поетична творчість Володимира Сосюри (1898 - 1965) зачепила “струни, напружені не в одній лише його душі” (О.Білецький, 1928). Стихія поетичного вислову цього автора сягала рівня експромту, творчо-психологічний процес протікав за дуже незначного втручання рефлексійної свідомості. Джерелом ліризму В.Сосюри була переважно суб’єктивність біографічного автора. Тому в його ліричній поезії надзвичайно мала, майже знівельована відстань між, за термінологією Д.Овсянико-Куликовського, “натуральним ліризмом” героя та “штучним” творчим ліризмом поета.

Водночас предметність ліричного зображення, вираження й рефлексії (усе ж наявній) у поезії В.Сосюри досить розмаїта й неоднопланова. Його суб’єкт вислову виражає свідомість то множинного “ми”-героя, то одиничного “я”, практично — героя авторського. Перший піддається рефлексії на предмет діалектичної взаємодії між “я” і “ми”. У суб’єктивності другого відрефлексовуються змістові аспекти соціально-рольового плану (боєць, партієць, син, робітник), біографічно-вікового та психологічно-вікового, творчо-рольового (поет) та інтелектуально-гносеологічного планів особистості в її життєвому самоздійсненні.

Варто зазначити, що психосемантика ліризму В.Сосюри та історико-психологічні фактори його диференціації, поетико-версифікаційної структури словесно-образного мислення митця в їх предметно-функціональній залежності від планів авторського зосередження на сьогодні досліджені та проінтерпретовані недостатньо, а отже, потребують пильнішої уваги вчених.

Сучасна наука дає змогу інтегрувати методи й досвід різних галузей соціогуманітарного знання в єдиний симультанний (одночасний) підхід до інтерпретації складних функціональних систем, зокрема й авторської свідомості митця, за результатами його творчих акцій. Саме під таким кутом зору і спробуймо розглянути поезії В.Сосюри 1920-1936 рр. із видання “Донеччина моя!” (К., 1966).